

Rausa

**Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem
Verschijnt 8 maal per jaar. Vierde jaargang nr. 8, Roosdaal, december 2016**

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en Strij-
tem

Secretariaat en verant-
woordelijke uitgever:
Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit num-
mer: Luc Van Cauwelaert,
François De Neef, Christi-
ane Bert, Fotografenver-
eniging Roosdaal, Freddy
De Kempeneer, Bart Cau-
lier, Karen Van Schuer-
beek

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is verant-
woordelijk voor haar/zijn
bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een eenvoudig
bericht te sturen naar
rausa@skynet.be. Het tijd-
schrift is ook in gedrukte
versie beschikbaar, maar
dan kost een jaarabonne-
ment € 20- te storten op
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande toestem-
ming van Erfgoed Rausa mag
niets uit deze uitgave worden
verveelvoudigd en/of openbaar
worden gemaakt door middel
van druk, fotokopie of op welke
andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt in februari, maart, april, juni, augustus, september, november en december in digitale versie en op aanvraag in gedrukte versie. De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil, kan zich in december abonneren (€ 20) voor de volgende jaargang. **In de loop van het jaar worden geen nieuwe gedrukte abonnementen genoteerd.**

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres:

Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760 Pamel,
rausa@skynet.be, 054 32 33 64

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	zucht
Blz. 4	terugblik
Blz. 6	5 jaar erfgoedwerking
Blz. 9	In Memoriam Hubert Van Herreweghen
Blz. 9	Rausa in actie
Blz. 10	Pamelse studentenbond (deel II)
Blz. 15	muziek uit de loopgraven
Blz. 19	60 jaar Chiromeisjes

Op de voorpagina: beuk in het Pastoriebos van Ledeberg, december 2016 (foto WE)

Vier jaar was Luc Van Cauwelaert de zeer gewaardeerde voorzitter van Erfgoed Rausa. Eind 2016 schakelt hij een versnelling lager en wordt ondervoorzitter. Luc schreef ieder jaar het voorwoord voor het laatste nummer van de jaargang. Dat doet hij ook nu, zoals altijd, met warme woorden.

Het was met een zucht van opluchting dat ik op de jongste bestuursvergadering van Erfgoed Rausa, Bart Caulier mocht voordragen voor de functie van voorzitter. Met een vurig enthousiasme van de voltallige raad van bestuur, werd deze voordracht bevestigd. De hele ploeg is bijzonder blij dat Bart de volgende vier jaar het 'gezicht' van de vereniging wil zijn.

De voorbije jaren konden we al blind vertrouwen op de inzet van Bart. Gedreven, discreet, erudiet, maar bovendien jong, thuis in het digitale landschap én gezegend met onvervalste erfgoedgenen. Die kreeg hij mee van zijn vader die erg actief bezig is met erfgoed in (West-) Vleteren. Bart heeft dus inderdaad West-Vlaamse wortels. Maar als kaderlid van een grote Vlaamse bank (waar ook zijn echtgenote werkt), kozen ze voor een woonplaats, dicht bij de hoofdstad. Naar eigen zeggen heeft het gezin (Bart heeft twee dochters) hier echt zijn draai gevonden.

De lezers van Rausa hebben intussen al zijn pittige rubriek 'niet meer zo vers van de pers' leren waarderen, maar Bart heeft ook als een gedegen bibliothecaris orde geschapen in ons ruim papieren archief, tijdschriften en boeken en hij heeft zijn geduld en kennis aangewend om de wat minder frisse medewerkers vertrouwd te maken met de oneindige mogelijkheden van de mysterieuze elektronische wereld. Dat Bart de leiding van de vereniging op zich wil nemen is niet vanzelfsprekend, gezien zijn zware en verantwoordelijke beroepsbezigheden.

Daarom aanvaardde ik de functie van ondervoorzitter. Als gepensioneerde kan ik me allicht nog verdienstelijk maken.

In mijn inleiding schreef ik 'met een zucht van opluchting' omdat ik vanuit mijn democratische overtuiging niet geloof in het levenslang uitoefenen van een functie. Een vereniging heeft geregeld nood aan nieuw bloed, nieuwe bekwaamheden en nieuwe kennis. Na vier jaar de functie van voorzitter uitgeoefend te hebben vond ik het tijd de figuurlijke staf door te geven. Overigens hebben wij onlangs een nieuw huishoudelijk reglement opgesteld dat de vierjaarlijkse vernieuwing van het dagelijks bestuur regelt.

Beste vrienden van Rausa, uw ex-voorzitter is 73 jaar en ook daarom vreesde hij dat de nodige dynamiek voor de dagelijkse inzet af en toe wel eens zou kunnen falen. Alhoewel ik nog geen verstarring of verenging van mijn denken vrees, toch meende ik dat vanuit voorgaande beschouwing, het opportuun was het voorzitterschap nu door te geven.

Beste vrienden van het dagelijks bestuur, van de algemene vergadering en van de redactie van Rausa, bedankt voor die fijne tijd. Ik blijf mij verder inzetten voor heel wat activiteiten en voor de 'Erfgoed'- en 'Open Monumenten' dagen waarvoor ik monografieën mocht schrijven. In Rausa zal je zeker nog pennenvruchten van mijn hand vinden. Aan de vooravond van het nieuwe jaar wens ik iedereen een vredevolle overgang, een goede gezondheid en veel Rausa-leesplezier!

Met vriendelijke groeten
Luc Van Cauwelaert

Op 21 november kwam de raad van bestuur van Erfgoed Rausa bij mekaar om een nieuw **dagelijks bestuur** te verkiezen. Wij prijzen ons zalig dat dit in onze vereniging allemaal kan verlopen in een geest van vriendschap en groot wederzijds respect. Het resultaat is een enthousiaste ploeg die zich de komende vier jaar met hart en ziel zal inzetten om het erfgoed in onze gemeente te bewaren, te ontsluiten en op een frisse manier aan zoveel mogelijk mensen aan te bieden. Wij zijn bijzonder blij met onze nieuwe voorzitter, **Bart Caulier** (foto rechts), van wie **Luc Van Cauwelaert** in het voorwoord al een terecht lovende introductie gaf. Overigens is de ontslagnemende voorzitter heel dankbaar voor zijn feilloze rit als trekker van de vereniging én omdat hij de functie van ondervoorzitter op zich wil nemen.

Vlnr: Bart, Dirk, Kristien, Francis, Linda, Luc en Walter

Secretaris (**Walter**) en penningmeester (**Dirk Evenepoel**) blijven op post. De bestuursploeg bestaat verder uit **Kristien Hemeryckx** (eindredactie Rausa), **Jozef Van Langenhove** (tekstarchief), **Linda Van Huylenbroeck** en **Francis Badts**.

Uiteraard steunen wij ook op de formidabele ploeg van de algemene vergadering waarin iedereen ook een specifieke taak op zich neemt.

De inzet van al deze mensen heeft geleid tot een indrukwekkend aantal realisaties die wij op onze eerste vijf jaar konden realiseren.

Hierboven de leden van de raad van bestuur zonder onze 'duivel doet al' Jozef, die wegens ziekte het officiële kiekje heeft gemist.

18 en 20 november

Er was eens in Pamel, het muzikale sprookje waarvan meer dan 1000 toeschouwers konden genieten in de schouwburg van het Koetshuis, was meer dan een schot in de roos. Initiatiefnemer Hubert Biebaut zag zijn project uitgroeien tot een sprankelend stuk totaaltheater waarin de overweldigende muziek van componist Ward Opsteyn het publiek kippenviel bezorgde.

De combinatie van instrumentale muziek, zang door een topsopraan én de betoverende stemmetjes van de leerlingen van de Academie voor Muziek en Woord, afgewisseld met projecties van poëtische beelden en feeëriek belichting, gesproken toneel door acteurs en stangpoppen, hield het publiek voelbaar in de ban. En dan was er natuurlijk de link met het erfgoed: het tragische levensverhaal van Victor De Klerck, alias de Dikke van Pamel werd met respect op de planken gebracht. Er waren duidelijke verwijzingen naar het tijdloze fenomeen dat mensen die 'anders' zijn vaak het slachtoffer zijn van spot en hoon.

De inbreng van Rausa was dan ook voelbaar in het scenario, poppenspel en acteerprestaties. Theater Kerrekot had eveneens een belangrijke inbreng in het succes.

3 foto's van Norbert Verbestel (FVR)

4 december

Van Abbeeloos tot Zeppos

Op uitnodiging van Erfgoed Rausa, stelde Maurits Van Liedekerke zijn nieuwste boek voor in GC Het Koetshuis. Ons vermaarde cultuurhuis was eens te meer veel te klein om alle geïnteresseerden plaats te geven.

Van Freddy De Kempeneer, journalist van Persinfo, mochten we uit zijn uitgebreid verslag twee foto's gebruiken van de knappe boekvoorstelling: een gelukkige auteur (Maurits Van Liedekerke) en uitgever (Jan Heyvaert) en een spitse Rik Van Cauwelaert die een wervelende, humorvolle causerie ten beste gaf.

Terugblik op 5 jaar erfgoedwerking

Het is onbegonnen werk om in een paar bladzijden te tonen wat Erfgoed Rausa al heeft aangeboden. We beperken ons tot een profijtige grabbel in de mand van mooie herinneringen...

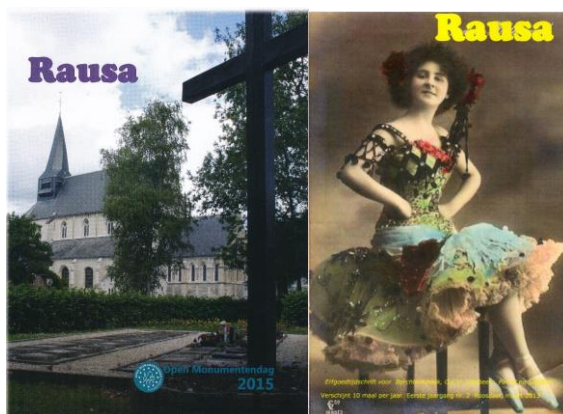
11 oktober, 2011. Met deze groep werd de erfgoedtrein op gang getrokken...

De erfgoedkelder van Rausa is de schatkamer geworden van het Roosdaals archief. Iedere eerste zaterdag van de maand verwelkomen we vaste gasten en toevallige passanten op onze opendeurdagen.

De Roosdaalse Cultuurraad steunt ieder jaar weer op Erfgoed Rausa om de Open Monumentendag en de Erfgoeddag te organiseren. Steevast mogen we vele honderden bezoekers begroeten!

Het tijdschrift Rausa groeide in enkele jaren uit tot een begrip in de erfgoedregio. Meer dan 650 gezinnen kijken acht maal per jaar uit naar de publicatie van een blad waarin wetenschap, sociale bewogenheid, cultuur en humor in mooi proza wordt gebracht, vaak geïllustreerd met poëtische fotografie.

De samenwerking met het gemeentebestuur is optimaal! Een vaste Rausa-ploeg werkt gestaag, in alle stilte, aan het saneren, inventariseren en digitaliseren van het gemeentelijk archief. Een monnikenwerk waar anders duur overheidsgeld zou moeten in worden geïnvesteerd.

Erfgoed Rausa creëert ook zelf historische evocaties. In deze hoogstaande theaterproducties onderscheidt het zich van de meeste andere erfgoedverenigingen. Maar ook poëzie, plastische kunsten, zelfs eigentijdse muziek heeft erfgoedwaarde!

Bij Erfgoed Rausa is er veel aandacht voor de jeugd. Via talrijke voorstellingen, vertellingen en workshops wakkeren wij ook bij de jongeren een erfgoedvlammetje aan.

Erfgoed Rausa kan rekenen op een fijne ploeg medewerkers: een algemene vergadering met 20 zeer betrokken leden en een raad van bestuur waarvan de leden 'met grote goesting' werken aan de uitbouw van de vereniging.

Erfgoed Rausa publiceerde de voorbije jaren een paar duizend bladzijden uitmuntende erfgoedliteratuur: de bejubelde Gezinsreconstructies van Rita Van Isveldt, de fijne historische publicaties in samenwerking met het Davidsfonds, de brochures voor Erfgoeddag en Open-monumentendag i.s.m. het gemeentebestuur...

Samenwerking staat bij Rausa hoog in het vaandel. Ondersteunen van particuliere initiatieven, acties van andere verenigingen...

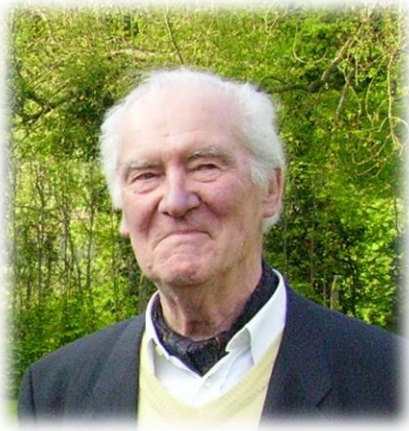
Intussen breidt Erfgoed Rausa ook haar tekstarchief uit. Bijna vergeten of verloren gewaande geschriften zijn gedigitaliseerd en raadpleegbaar in de Cloud gezet. Net als een overweldigende hoeveelheid foto's tekeningen en filmmateriaal.

... of samen met andere organisaties activiteiten op touw zetten. Zo waren er de verrijkende samenwerkingen met Davidsfonds Roosdaal, de Middenstandsraad, de Gezinsbond, de Cultuurraad, de plaatselijke Academie voor Woord, Muziek en Dans, de Fotografenvereniging Roosdaal, Pasar, Erfgoedcel Pajottenland Zennevallei...

De gretigheid in onze groep om ermee door te gaan is groot. De reacties die we krijgen op ons werk zijn zeer bemoedigend! Alles is dus voorhanden om in 2017 en de jaren nadien verder te ploegen in de vruchtbare grond van het Roosdaalse erfgoed.

in memoriam
Hubert
Van Herreweghen

Op 4 november is Hubert Van Herreweghen zacht heen gegaan. 96 jaar geleden zag hij voor het eerst de winterzon, die door een raam van het Pamelse gemeentehuis priemde. In de Lombeekse kerk namen een kleine eeuw later collega's dichters en literatoren, maar ook vele honderden gewone dorpsgenoten, afscheid van hem tijdens een ontroerende uitvaartdienst, ingetogen, poëtisch en sober.

Zijn bundels liggen nog altijd binnen handbereik, op nachtkast en op schouwmantel, zodat we er als een oude dorpspastoor dagelijks kunnen in brevieren, zij het dan met vrijer woordenschat en warmere gedachten. Zo zal Hubert tot ons blijven spreken.

Zijn unieke stemgeluid, de zorgvuldig geproefde woorden, zullen ons altijd blijven inspireren.

Hommage aan Hubert

Zaterdag 7 januari, 11 u.
Schouwborg, GC Het Koetshuis

Erfgoed Rausa laat de poëzie van **Hubert Van Herreweghen** herleven. De dichter (en Roosdaals ereburger) krijgt, twee maand na zijn heengaan, een passend laudatio. Een verzameling van foto's, knipsels uit kranten en tijdschriften, geeft in een bescheiden **tentoonstelling** in de Erfgoedkelder van GC Het Koetshuis een overzicht van leven en werk van de overleden kunstenaar (**9 tot 11 uur**).

Om **11 uur** is er in de **schouwborg** een voorstelling met de mooiste gedichten van onze eminente dorpsgenoot, afgewisseld met beelden en getuigenissen uit een lang en vruchtbaar kunstenaarsbestaan.

Gratis toegang!

Wel reserveren op rausa@skynet.be of 054 32 33 64 (inspreken op antwoordapparaat)

Rausa in actie

Zondag 8 januari

Nieuwjaarsdrink! Het gemeentebestuur nodigt alle inwoners uit om te klinken op 2017. Erfgoed Rausa zal opnieuw zijn inbreng hebben met de Eeuwigdurende Roosdaalse Kalender. Kerkplein van Borchtlombeek, 11 tot 13 uur.

Dinsdag 21 maart, 20 uur

In het kader van de Nacht van de Geschiedenis organiseren Erfgoed Rausa en Davidsfonds Roosdaal een lezing met **Anne Gies**. Door een merkwaardig toeval kwam de Liedekerkse woordkunstenares (en actief lid van de Liedekerkse Heemkundige Kring) op het spoor van Miep Gies, beschermengel van Anne Frank. Het opzoekwerk leverde een beklijvende lezing op over enkele merkwaardige persoonlijkheden in een van de gruwelijkste periodes uit onze geschiedenis.

Polyvalente zaal Koetshuis, gratis toegang, wel reserveren a.u.b.!

Zondag 23 april: Erfgoeddag: Thema is dit jaar 'zorg'. Over de activiteit in het OLV-Rusthuis in Pamel volgt meer info in het volgende nummer van Rausa.

Pamelse Studentengilde (Deel 2)

In het vorige Rausa-nummer kon je, aan de hand van een résumé van de secure verslagen uit het inventarisboek, kennis maken met de oprichting (in 1926) en de werking en opdracht van de Pamelse studentenbond. Het Vlaamse karakter kwam uitgebreid aan bod, en werd geïllustreerd door de uitgebreide aandacht die de studenten schonken aan Gezelle en Rodenbach.

Hier nemen we de draad op voor deel 2 van het "Katholiek Vlaamsch Studentengild van Pamel".

"Vrede stichten in uw eigen hart"

Gezelle en Rodenbach zijn uiteraard niet de enige schrijvers die ruime aandacht krijgen van de studenten. Enkele actieve leden brengen heel regelmatig gedurfde eigen creaties, zowel opstellen als poëzie, of dragen werk voor van gerenommeerde schrijvers zoals Pol De Mont, Alice Nahon, Joost Van Den Vondel, Louis Van Wilderode, Felix Timmermans, Cyriel Verschaeve, Cyriel Buysse,

Voortgaand op de lengte en uitgebreidheid van het verslag, hield Zacharias Van Laere een zeer gesmaakte lezing over het boek 'Van het Westelijk front geen nieuws' van Remarque. In de zomervakantie van 1931 is de Eerste Wereldoorlog al weer meer dan een decennium achter de rug, toch is die strijd en daaraan verbonden miserie nog verre van vergeten. Getuige daarvan de duidelijke, universele boodschap die de spreker meegaf:

"Remarque weet zoo goed de oorlog te beschrijven, zoodanig als men dit boek gelezen heeft, men zou walgen van den oorlog. Ten andere de schrijver walgt zelf van den oorlog (...) We moeten ons den oorlog niet voorstellen zoals wanneer de troepen al zingend, onder trompetgeschal voorbij trekken. Dat is bedrog in oorlogstijd. Als ze stoetsgewijs optrekken naar het kamp is hun hart vol heldenmoed, maar o wee zodra de aanval begint krimpt hun hart van pijn. In oorlogstijd is vernielen en moorden het enige middel om zichzelf te redden, zodat de soldaten aan het front niet anders zijn dan de dieren. De ziel, het edelste in den mensch, wordt er weggecijferd. (...) Is de oorlog rechtvaardig? Er hebben rechtvaardige oorlogen bestaan, doch langs eene zijde. Nu is het nog onmogelijk een rechtvaardigen oorlog te voeren.

Er zijn andere middelen om den oorlog te keer te gaan, onder andere den Volkerenbond. De leden van den bond zijn in geweten verplicht den oorlog te keer te gaan, want oorlog verwekt onrust, dus is tegen de leer van Christus. Vijf en twintig honderd jaren geprobeerd met wapens vrede te verkrijgen. Helaas tevergeefs, dus klinkt onze leus: 'Weg met de wapens'. Eens geprobeerd een ander middel: vrede stichten in uw eigen hart zonder wapens. Bij een wapenstilstand heeft geen van beide partijen gewonnen. Maar de duivel heeft ondertussen niet geslapen, Satan heeft de strijd gewonnen."

De woorden van Zacharias klonken allicht niet luid genoeg om overal gehoord te worden, want nog geen tien jaar later beuken Duitse legers alweer in op onze streken.

De latere 'meester Zacharie'

Toneel, boekerij, patronaat, Davidsfonds

Naast de literatuur, die een grote hap van de agenda opslokt, komen op de vergaderingen van de studentengild ook nog andere onderwerpen aan bod, vaak op afspraak van de alom aanwezige kerkvader.

Met Pasen 1928 *"deed E.H. Kestens ons uiteen wat een bibliotheek is, haar doel, geschiedenis, voorwaarden voor toelagen van de staat, provincie en gemeente. Nu waren we ingelicht en werd voorlopig besloten een bibliotheek in te richten."* Met succes blijkbaar, want twee jaar later, in april 1930, hecht de pastoor er aan zijn dank uit te drukken *"aangaande de verleende hulp voor zijn boekerij en wijst er op dat deze voor geen enkele andere moet onderdoen."*

Ook voor het Davidsfonds worden actief leden gezocht in de kringen van de studentengilde. In april 1928 noteert de schrijver dat 12 leden van de studentenbond zich inschrijven als lid van het Davidsfonds. Aan studenten die de gilde pas vervoegden, legt E.H. Guldentops in 1929 bijvoorbeeld uit wat het Davidsfonds is, in de hoop nieuwe leden te overtuigen; en maken de verslagen melding van het uitdelen van de Davidsfonds-boeken.

Op de vergadering van 23 april 1930 neemt E.H. pastoor het woord. Hij geeft de studenten te kennen dat hij een patronaat of parochiezaal wil stichten in Pamel, en vraagt de studenten om geestelijke én geldelijke steun. Het plan van de pastoor wordt zeer enthousiast onthaald: de voorzitter E.H. A. Muylaert verzekert de pastoor dat hij op de hulp van de gilde kan rekenen en de studenten tonen hun instemming door luidop in de handen te klappen.

De studenten voeren ook regelmatig een toneelstuk op. In de verslagen is hiervan evenwel relatief weinig terug te vinden. In het verslag van de gouddag staat wel te lezen dat de dag werd besloten met de opvoering van het toneelstuk 'Padrecito', een missiedrama. En in het verslag van de daaropvolgende vergadering notuleert de schrijver dat E.H. Guldentops het woord neemt:

"Dan wenscht hij de toneelspelers geluk, vooral van de laatste maal. Doch de uitspraak meer verzorgen. Zich thuis oefenen met te lezen en hardop te spreken."

Ook in een verslag uit 1931 staat te lezen dat E.H. pastoor propaganda maakt voor het 'toneelfeestje', waarna *"de voorzitter in korte woorden het toneelstuk 'Fredjes offer' uitlegt. Dan zette hij ons aan om propaganda te maken."*

Gouddag met optocht en vlagwijding

De studentengilden onder de koepel van KVS ontmoetten elkaar ook regelmatig op de gewest- of gouddagen, die ingericht worden *"opdat de studenten er zouden verbroederen en aldus al de bonden één zouden blijven."*

In België zijn er op dat moment 3 gouwen: de West-Vlaamse, de Oost-Vlaamse en de Brabantse. Op 20 augustus 1929 organiseerde de Pamelse bond de gouddag voor alle Brabantse studentenverenigingen. Op die dag wijdde Z.E.H. Janssens, pastoor van Pamel, ook de vlag van de Studentenbond. Om 10 u was er een plechtige H. Mis met vier priesters en homilie door E.H. D'Hoe, leraar aan het kleinseminarie in Hoogstraten. 's Namiddags volgde dan een optocht van alle gilden in het dorp. De studenten stapten langs de Gasthuisstraat, Ledeberg en Klei, onderwijl Vlaamse liederen zingend en Vlaamse leuzen roepend, *"waaronder een flouwheit 'Voor Vlaanderen alles, voor den Belgique niks'".*

Na de optocht volgde een feestzitting in de zaal van Jozef Van Vreckem (foto volgende bladzijde), met advocaat Van Dessel uit Lennik als feestredenaar. Wie verwacht dat de advocaat bij deze feestzitting enkel de loftrompet zou steken van de Pamelse studentengilde, moeten we ontgoochelen. Uiteraard sprak hij zijn genegenheid uit voor de studenten, hij was tenslotte ook zelf student geweest. Maar naast de lovende woorden, is er ook kritiek te noteren.

Huize Van Vreckem
(bij den Bruinen):
winkel, herberg en
achteraan de zaal
waar de studenten-
bond zijn toneel-
voorstellingen op-
voerde. Rechts het
oude gemeentehuis
van Pamel

Zo verwijt hij de studenten dat de bond, en ook deze goudslag, beter georganiseerd moeten worden. Volgens de advocaat waren er bonden die zelfs niet wisten dat er een goudslag plaats vond in Pamel. Daardoor ontbrak onder meer de bond uit Asse, "een van de krachtigste bonden, waar kranige jongens samenwerken".

En dat is niet het enige punt van kritiek. De studenten krijgen ook te horen dat er te weinig vlaggen wapperen. Na de kritiek, gaat de heer Van Dessel in zijn redevoering over tot het uitleggen van het nut van de studentenbeweging. Hij benadrukt daarbij ook nog maar eens de noodzaak om te leren spreken en redevoeren:

"De taal van de studenten uit 't Pajottenland is slecht, laag! We moeten onze taal behoorlijk spreken, vlot spreken en daarmee tonen dat we Vlaming zijn. Dat is veel beter dan te huilen in de straten.(...) We zouden telkens moeten gereed staan om eens tot zijn makkers te spreken."

Eens bloeiend, dan slabakkend

Verder wil de Lennikse advocaat de studenten ook een duidelijke waarschuwing meegeven:

"Een maatschappij zal eens bloeien, dan eens slabakken. Dit op en af gaan zal men altijd en overal vinden. Zoo komt het dat Pamel nu 't centrum is der beweging, wijl 't vroeger Lennick was".

Wie zich vandaag engageert in het verenigingsleven, zal deze wijze woorden allicht mee onderschrijven. Ook de Pamelse studentengilde kan er van mee spreken. Het is duidelijk niet vanzelfsprekend om voor iedere vergadering steeds een goed programma in elkaar te boksen en de studenten te motiveren om aanwezig te zijn én een actieve bijdrage te leveren.

Het aantal studenten dat aanwezig is op de vergaderingen, schommelt dan ook nogal: gemiddeld een twintigtal, maar variërend van slechts zestien tot pieken met dertig studenten.

Zeer opvallend is dat de schrijvers van dienst in de verslagen steeds in heel expliciete bewoordingen aangeven wanneer de werking op zijn zachtst gezegd suboptimaal was.

Zeker in de beginfase mangelde de organisatie nog wel eens, niet alleen bij de leden, maar zelfs bij het bestuur onderling. Zo vermeldt het verslag van 28 april 1928:

De schrijver had op de kaarten gezet om 4u stipt, maar om 4.20 ure was er slechts de schrijver en de bijzitter. Aan de andere bestuursleden moet ik zeggen: wil de studentenbond goed vooruitgaan, dan moet het bestuur hun vergaderingen houden op de gestelde uur, dan zullen ook de studenten op tijd komen en zullen er geen naar huis gaan gelijk het is gebeurd. Dus wees dit indachtig.

De jaren daarna kent de bond een zekere bloei, en vallen geen opmerkingen over slechte organisatie of weinig enthousiasme te noteren. Het is pas eind 1932 en in 1933 dat er opnieuw wrange opmerkingen hier rond in het verslag opduiken.

In het verslag van de vergadering gehouden tijdens het Kerstverlof van 1933-1934 drukt Victor De Beenhouwer zijn spijt uit. Naar aanleiding van de vertolking door Frans Stockmans van het gedicht 'Hier sta ik' van Frans Van Raemdonck, concludeert de schrijver op quasi verwijtende toon:

“Waren we allen zo werkzaam als deze (nvdr 'Frans Stockmans'), dan zou onze bond ook zulk laag pijl niet zijn gezonken. Er zijn er, en die zijn velen, die zolang ze leden zijn van den bond, nog niets hebben geleverd: die niet eens een uurtje aan mekaar krijgen, die van op hun bank de anderen uitlachen die een kansje wagen. We vinden het spijtig.”

De jonge Victor De Beenhouwer. Hij werd later geneesheer en vestigde zich in Sint-Pieters-Leeuw.

De vele oproepen lijken toch niet meteen voor een kentering te zorgen. Tijdens de vergadering in het Paasverlof van 1934 moet de voorzitter er nogmaals de aandacht op vestigen dat er meer gewerkt moet worden:

“Hij wijst op den hachelijke toestand die heerst bijzonder bij de jongere studenten. Ze kennen allemaal de sportkampioenen met hun naam, plaats en datum van geboorte, al zijn ze dan coureur of bokser of footballist. Sommigen kunnen al de ritten van de afgelopen ronde van Frankrijk achter mekaar zonder haperen aframmelen, met den overwinnaars en het aantal uren, minuten en seconden erbij. Maar een naam onthouden van Pater Starcke of Dosfel (nvdr. Lodewijk Dosfel, Dendermonde, 1881 - 1925, Vlaams rechtsgeleerde en letterkundige), dat gaat hun onthoudingsvermogen te boven.”

Helaas, zelfs daarna, wanneer de studenten tijdens het Kerstverlof 1934 en Paasverlof van 1935 vergaderen, noteert de schrijver nog steeds “magere opkomst, magere werking”:

“In ons midden zijn er velen die reeds jaren figurant spelen en zich nooit eens een parolleke riskeren, tenzij tusschen hun handen en van op hun plaats. Allen zult ge toegeven dat dit niet het ideaal des vergaderingen is, waar het merendeel des leden zich vooral laat kenmerken door hun passiviteit. Geslaagd zullen we de vergadering niet noemen. Deze verdienste mag haar toch worden toegekend dat ze een heropleving was na de looze voorgaande die op een grote nul uitliepen”.

Deze herhaalde boodschappen missen hun uitwerking niet. Zo eindigt de schrijver het laatste verslag uit het verslagboek, dat van de vergadering in het Paasverlof 1935, met een hoopvolle noot en bevestigt nogmaals dat de pastoor mee de drijvende kracht was achter de werking van de studentenbond:

"De vergadering die zonder de bijdrage van E.H. Stockmans op een groote nul verdiende uit te loopen, kon er dan ten slotte bekoren, daar er gehoopt ook verwacht wordt dat de komende bijeenkomsten een gunstiger afloop zullen genieten."

Deze hoop bleek niet ijdel. De studentenbond zette de werking immers nog verder tot in 1941. Mocht een verslagboek opduiken dat deze laatste zes jaren van de studentengilde beschrijft, dan kan er mogelijk een vervolg worden gebreid aan dit verhaal.

Bart Caulier

Erwin Van Dessel bezorgde ons de tekst van een studentenlied dat werd geschreven door Edgard Van Dessel uit Lennik en op muziek gezet door Jan Borré (uit Asse), als clublied voor de Leuvense Hoogstudentenclub 'Payottenland'. Wij dachten dat dit een mooie afsluiter kon zijn van het tweeluik rond de Pamelse studentenbond.

Als je Erwin nog eens ontmoet, moet je hem maar eens vragen om het lied nog eens aan te heffen. Wij zijn er zeker van dat hij dat met brio zal doen!

HET PAYOTTENLAND:

**Op groene heuvels deint het land,
Van waar wij zijn !
En elk van ons heeft daar een band
Van vreugd of pijn !
Heeft voor zijn landje alles veil : (bis)
PAYOTTENLAND Heil !**

**De lenten zijn zo mooi bij ons,
De meisjes ook !
Haar mond is goud,
haar wang is dons
En sterk haar knook !
En 'k denk aan haar
waar 'k ook verwijl. (bis)
PAYOTTENLAND Heil !**

**We mogen 't bier en putten kracht
In 't kralend nat,
We zijn studenten, onbedacht,
Voor wie of wat.
Steeds met de Vlaamsen wind in
't zeil ! (bis)
PAYOTTENLAND Heil !**

Schilderij van Johannes Toorop, 1850

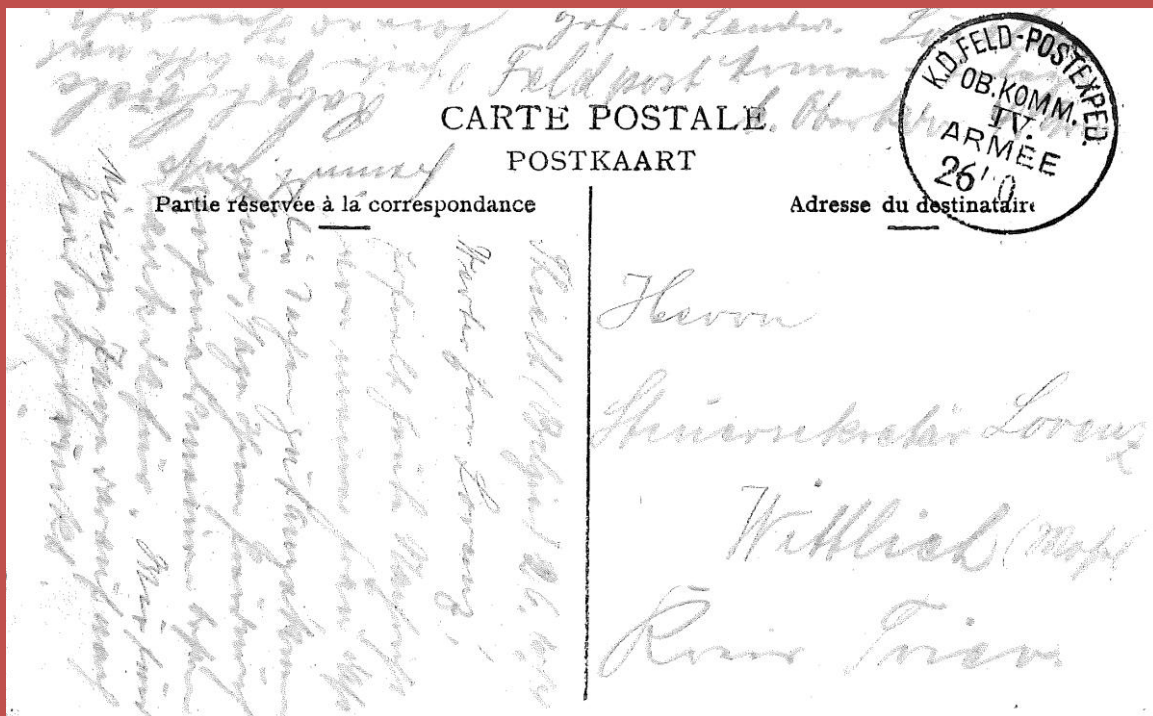
Muziek uit de loopgraven

We zetten onze reeks over postkaarten uit WO I voort met een recente aanwinst; een postkaart uit de beginmaanden van het conflict: der Tod in Flandern...

Nadat de opmars van het IVde Duitse leger in de herfst van 1914 tot stilstand komt, vestigt Albrecht von Würtemberg zijn hoofdkwartier op een min of meer veilige afstand van de frontlijn. Zijn keuze valt op het Vlaamse stadje **Tielt** dat omgetoverd wordt tot een versterkte plaats waar een permanente staff van ongeveer 5000 man verblijft. Op sommige dagen, wanneer troepen op doortocht in Tielt halt houden, zwelt dit aantal aan tot een veelvoud. Voor de inwoners van Tielt is het leven door de onophoudelijke opeisingen en extreme veiligheidsmaatregelen nog zwaarder dan elders in het **Sperrgebiet**.

Begrijpelijk als je weet dat zelfs de Duitse keizer meermaals naar Tielt afzakte om poolshoogte te nemen van de toestand aan het westelijk front.

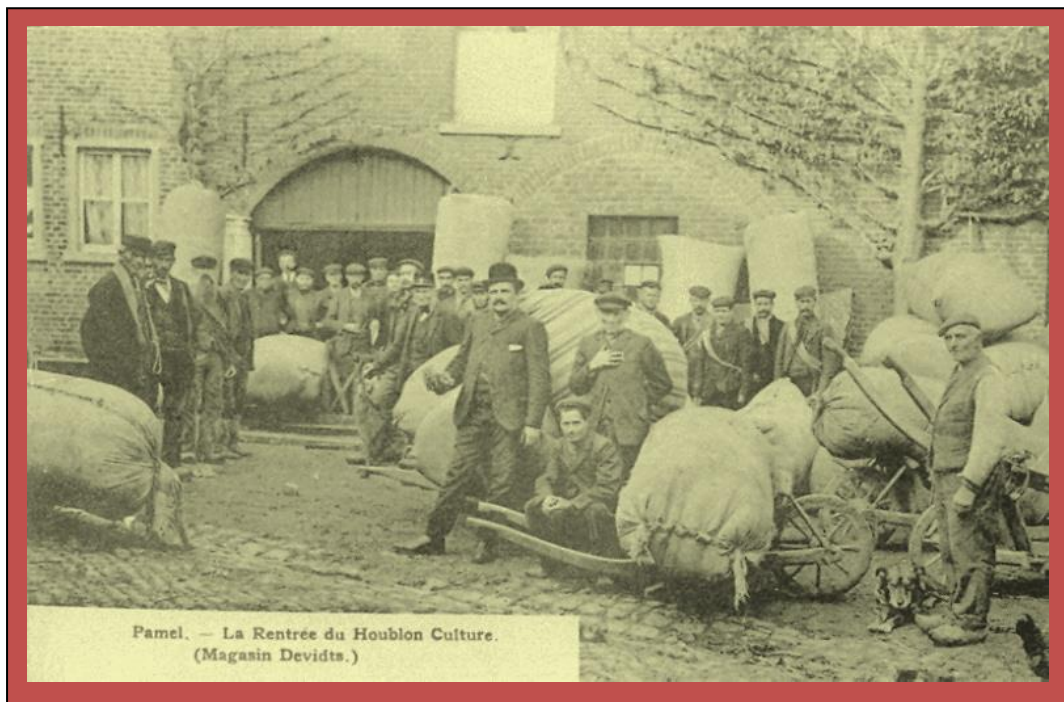
Het kaartje dat we vandaag bespreken is andermaal een banaal kaartje wat de inhoud betreft. Belangrijker is de stempel die de vermelding "**Oberkommando IV. Armee**" draagt, wat erop wijst dat de auteur niet zomaar op doortocht was maar deel uitmaakte van de permanente bezetting. Naast de vermelding "Feldpost" schrijft hij nog "**6.Oberk(ommandatur)**" Merk op dat de kaart geen censuurstempel draagt.

Maar ook de voorzijde van het kaartje is interessant. Het is, naar mijn mening, niet alleen de mooiste maar beslist ook één van de aller zeldzaamste Pamelse postkaarten (5 exemplaren bekend!). Deze kaart is een alleenstaande uitgave en maakt geen deel uit van een reeks van zes, tien of twaalf kaarten zoals vaak gebruikelijk was. Ooit werd ze exclusief verkocht in de "Belle Alliance", de afspanning van Homère Devidts, het centrum van de Pamelse hophandel. Het draagt dan ook het toepasselijke opschrift "**Rentrée du houblon culture**".

Een waar schilderij, vol animatie, met centraal een trotse Homère Devidts, geflankeerd door een hofacteur, enorme balen hop, een vloot kruiwagens, rondscharrelende kiekens en ja zelfs een trekhond die uitgestrekt op asem komt. Onder de hophoeren - sommigen met de typische "*halsenband*" over hun floeren vest - staat onder andere *Siske Mattiës* uit de Profetenstraat. Wie de anderen zijn, valt nog moeilijk te achterhalen.

Tegen de muren van het magazijn spreiden geleide fruitbomen hun tentakels onder een laat zonnelicht. Het kabaal van hotsende kruiwagens, het gekletter van de houten blokken op de kassei en de geur van de vers gedroogde bellen moet je er zelf bij fantaseren en kruiden met de heftige discussies tussen

Pamel. — La Rentrée du Houblon Culture.
(Magasin Devidts.)

boer en facteur over kwaliteit en prijs van de hop. Een tafereel Teniers waardig.

Robert Lörche, de schrijver van dit kaartje, heeft op zijn tocht uit het oosten halt gehouden in de herberg van Homère Devidts en Clémentine De Ro en heeft er naast deze postkaart wellicht ook een lavend glas lambik gekocht. De kassei Brussel-Ninove was in die dagen een druk gebruikte baan. In de beginmaanden van de oorlog werden de Duitsers veelal vanuit de heimat met de trein tot Luik of Leuven gevoerd en verliep de rest van de tocht te voet over Brussel om vervolgens af te zwenken naar het zuiden richting Frankrijk. Gepakt en gezakt legden zij vaak tochten van 30 tot 35 km per dag af om 's avonds bij het bivakkeren de Vlaamse kasseibanen te vervloeken; ideaal voor zware transporten met paard en kar doch een marteling voor de infanteristen.

In september '14 werden de Duitsers op doortocht naar Frankrijk in het gebied tussen Dender en Schelde systematisch getergd door Belgische patrouilles, samengesteld uit gendarmen, karabiniers-cyclisten, burgerwachten, ruiters en gepantserde auto's, die vanuit Gent en Antwerpen de Duitse rechterflank bestookten om de vijandelijke opmars naar Frankrijk en de kust af te remmen en de bevoorrading van de spits te bemoeilijken.

De Belgische karabiniers-cyclisten stonden bij de vijand bekend als "**schwarze Teufel**" omdat ze door hun mobiliteit op de meest onverwachte momenten opdoken en uitgerust waren met performante Mauser-karabinen, geproduceerd onder Duitse licentie. In het niemandsland tussen Dender en Schelde voerden zij sabotages uit, zelfs tot in Aalst en Denderleeuw. Bruggen en spoorlijnen waren hun doelwit. Stoutmoedige verkenneren trokken zelfs de Dender over tot in St.-Katharina-Lombeek en Ternat. Tijdens een van deze verkenningen, op 28 september '14, stootte een patrouille 'Gidsen' te Ledeberg op een aanzienlijke groep Duitse infanteristen, 75 man sterk en gedekt door cavalerie ten zuidwesten van Liedekerkebos. Gelukkig voor Ledeberg trok de Belgische patrouille zich discreet terug, eerder dan de confrontatie aan te gaan met de overmacht, wat consequenties onder de vorm van represailles kon gehad hebben voor de burgerbevolking. Via Bakergem bereikten de gidsen veilig de overkant van de Dender. Aan deze acties kwam pas een eind met de val van Antwerpen en Gent op respectievelijk 10 en 12 oktober 1914.

We laten Gefreiter Robert Lörche honderd en meer jaren na datum nog even aan het woord en danken andermaal Wolfgang Lambrecht voor het aanvullen en verbeteren van de transcriptie uit het Duits:

Thielt (Belgien) 26.10.'14

*Herrn Steuersekretär Lorenz
Wittlich (Mosel)
Kreis Trier*

Werter Herrn Lorenz!

*Erhielt heute Nachricht von meiner
Frau daß die Sachen gut angekom-
men sind.*

*Sage Herrn [Friedrich?] nochmals
meinen besten Dank dafür.
Wir sind einige Tage darauf nach
hier abgerückt.*

Freundl.(ichen) Gruß,

Robert Lörche

Robert Lörche stuurt een bericht naar de belastingontvanger van **Wittlich**. Hiervoor gebruikt hij het kaartje dat hij eerder in Pamel gekocht had. Hij laat het achterste van zijn tong niet zien; hij heeft het over "Sachen", zonder verder te preciseren. Terloops, in Wittlich zouden van 1940 tot 1942 hoofdzakelijk Poolse, Luxemburgse, maar ook enkele Belgische politieke gevangenen ondergebracht worden in een KZ-Aussenlager dat opgericht werd in het raam van de aanleg van een autostrade tussen Berlijn en het Eifel-gebied. Dit kamp was een nevenkamp van het SS-Sonderlager Hinzert. Vooral de Polen werden er onmenselijk behandeld. Na WO II werden in dit tijdelijke kamp ontheemden ondergebracht.

Op de vraag hoe het de schrijver van het kaartje verder vergaan is blijven we het antwoord schuldig. We kunnen aannemen dat hij relatief veilig zat zolang hij in Tielt verbleef. Minder geluk hadden zijn strijdmakers voor wie Tielt een tussenstop was naar de loopgraven. De verliezen aan het Vlaamse front liepen zo hoog op dat de Duitsers er in 1916 een lied over componeerden dat immens populair werd, het macabere "**Der Tod in Flandern**" gebaseerd op een middeleeuwse dodendans uit de Lage Landen en geïnspireerd op de Apokalyps van St.-Jan:

**Der Tod In Flandern ...
Der Tod reit't auf einem kohlschwarzen
Rappen,
Er hat eine undurchsichtige Kappen.
Wenn Landsknecht' in das Feld mar-
schieren,
Läßt er sein Roß daneben galoppieren.
Flandern in Not!
ref. In Flandern reitet der Tod!**

**2. Der Tod reit't auf einem lichten
Schimmel,
Schön wie ein Cherubin vom Himmel,
Wenn Mädchen ihren Reigen schreiten,
Will er mit ihnen im Tanze gleiten.
ref. Falalala, falalala.**

**3. Der Tod kann auch die Trommel
rühren,
Du kannst den Wirbel im Herzen
spüren.
Er trommelt lang, er trommelt laut,
Er schlägt auf eine Totenhaut.
Flandern in Not!
ref. In Flandern reitet der Tod!**

**4. Als er den ersten Wirbel geschlagen,
Da hat's das Blut vom Herzen getragen.
Als er den zweiten Wirbel schlug,
Den Landsknecht man zu Grabe trug.
Flandern in Not!
ref. In Flandern reitet der Tod!**

**5. Der dritte Wirbel ist so lang gegan-
gen,
Bis der Landsknecht von Gott sein'n
Segen empfangen.
Der dritte Wirbel ist leis und lind,
Als wiegt' eine Mutter in Schlaf ihr
Kind.
Flandern in Not!
ref. In Flandern reitet der Tod!**

**6. Der Tod kann Rappen und Schimmel
reiten,
Der Tod kann lächelnd im Tanze schrei-
ten.
Er trommelt laut, er trommelt fein:
Gestorben, gestorben, gestorben muß
sein.**

Flandern in Not!

Ook aan het Duitse front in Noord-Frankrijk ontstonden populaire soldatenliederen. Zo bijvoorbeeld in 1915 het "**Lied der Pioniere**" of "**Argonnerwaldlied**" getiteld naar "la Forêt d'Argonne", een eindeloos gebied van bossen en weilanden waar menigeen het leven liet. Zoals andere liederen uit WO I werd later ook het Argonnerwaldlied door de propagandadiensten van het Derde Rijk opgenomen in het liederenboek van de Wehrmacht omwille van zijn patriottische inslag. Hetzelfde lot ondergingen andere oude Duitse volksliederen zoals het kampvuurlied "**Hohe Tannen weisen die Sterne**". Dit deuntje werd later nogmaals gerecycleerd maar dan wel door de rooms-katholieke kerk die er het "Onze Vader" op schoeide. Bij de begrafenis van Duitse gesneuvelden werd, indien de omstandigheden het toelieten, "**Ich hatt' einen Kameraden**" geroffeld, een oud plechtig lied uit de Pruisische glorie-tijd dat de toehoorders steevast kippenvel bezorgt en dat thans nog altijd gebracht wordt wanneer Duitse soldaten omkomen bij vredesmissies of militaire acties.

**Ich hatt' einen Kameraden,
einen bessern findst du nicht.
Die Trommel schlug zum Streite,
er lief an meiner Seite
in gleichem Schritt und Tritt. (2X)**

**Eine Kugel kam geflogen,
gilt sie mir oder gilt sie dir?
Ihn hat es weggerissen,
er liegt vor meinen Füßen,
als wär's ein Stück von mir (2X)**

**Will mir die Hand noch reichen,
derweil ich eben lad'.
Kann dir die Hand nicht geben,
bleib du im ewigen Leben,
mein guter Kamerad! (2X)**

Hieronder:

"Einweihung des Ehrenfriedhofes in Gozée"

Inhuldiging van het kerkhof voor Duitsers gesneuveld in de slag bij Gozée.

Bij dit soort manifestaties werd vaak "**Ich hatt' einen Kameraden**" gespeeld.

François De Neef, 2016, naar Allerheiligen.

Foto's: eigen verzameling. **Geraadpleegde werken:**

- Denderleeuw tijdens de 1ste Wereldoorlog naar het dagboek van Eduard Cortvriendt (De Krijger, Wilfried De Metsenaere, 1999)
- Vlaanderen in Niemandland 1914 (Davidsfonds, Patrick Goossens & Lieve Meiresonne, 2009)

60 jaar Chiromeisjes

Wie kan ze begrijpen, die zeurpieten die geen gelegenheid laten voorbijgaan om schamper te doen over 'de jeugd van vandaag'? Ach, het is iets van alle tijden. Veel jongelui bewijzen dag in dag uit dat het er voor onze toekomst nog zo slecht niet uitziet. Neem nu de jeugdbewegingen. In onze gemeente bloeien Scouts, Chiro en KLJ! Dat zijn een pak jonge mensen die hun vrije tijd opofferen om zich belangeloos in te zetten voor de aanstormende jeugd. Zo is het vandaag, en zo was het ook zestig jaar geleden, toen de Chiromeisjes van Pamel hun eerste activiteiten ontplooiden...

Bladeren door de talrijke albums met foto's over bivakavonturen, quasi militaire uniformen en frivole verkleedpartijen, het is erfgoed van het mooiste soort!

Wij herinneren ons dat er 20 jaar geleden al gevierd werd op de veertigste verjaardag. Een spetterend feest dat eindigde met een groot kampvuur...

...en tien jaar geleden bracht een ijverige ploeg al eens een berg beeldmateriaal samen in een keurig uitgegeven boek '50 jaar Chiromeisjes Amigo's Pamel.

Voor het diamanten jubileum werden nog eens alle registers open getrokken! Met meer dan 100 dames zijn ze komen vieren, jong en (veel) minder jong, leiding en (vooral) oud-leiding.

De charmante ploeg op de foto hierboven had gezorgd voor een échte Chirohappening! Heel Pamel werd onderste boven gelopen voor een authentiek dorpspel. Ongelooflijk hoe die formule het nog altijd doet. De stemming zat er al goed in toen de vrolijke bende afzakte naar de Pamelse proeftuin waar alle traditionele ingrediënten van een geslaagde Chirodag aan bod kwamen: een vrolijke zangstonde, uitbundige volksdansen en vooral straffe verhalen vertellen over vroeger en grappige anekdotes opdisen.

Veel oud-leidsters kropen in de pen om hun Chiro-ervaringen te omschrijven. Het zijn vaak grappige, maar dikwijls ook ontroerende geschiedenissen. Het relaas van Christiane De Bast is een samenvatting van wat bij de meeste andere schrijfsters ook wordt aangehaald:

"Ja ik was er bij van in het begin. Met onze leidsters Godelieve Bellemans, Emilienne Vergote, Annie Beeckmans en Ludwine Van Eeckhoudt begonnen wij aan een nieuw avontuur op zondagnamiddag: spelen en zingen en niet te vergeten: het Lof! Maar door het grote succes was er gauw een tekort aan leidsters en op ons 14^e jaar werd ik samen met Fientje en Jeanne Van Vreckem meteen tot leidster gebombardeed. Het bivak was telkens het hoogtepunt van het jaar!

De CHIRO was een echte levensschool. Je leerde je inzetten voor anderen, je leerde omgaan met teleurstellingen, je leerde leiding geven, je gaf zangstonen, toneel spelen, debatteren en zoveel meer. Kortom, CHIRO zal altijd aanwezig blijven in mijn leven – ik hield er een echtgenoot en zeer goeie vriendinnen aan over".

Wij hopen dat we in het winter nummer van Rausa in 2026 nog eens zo'n verslag mogen brengen!

Een iconische foto: de oudste en de jongste Pamelse Chiroleidster: Godelieve Bellemans en Nette Vandenhoutte

Warme wensen voor een vredevolle jaarwende!